

Borstbeelden

Tekst: Gerard Ouweneel. Illustratie: Erik van Ommen

Zonder Sovon-medewerker Ben Koks was het met de Grauwe Kiekendief in Nederland als broedvogel gedaan. Die stelling verdedig ik met overtuiging. Zou onze natie zonder Grauwe Kieken armer zijn? Ja, dat zou ze! Want het is een weergaloos fraaie roofvogel. Ook zou dat spijtig zijn omdat de Grauwe Kiekendief, met in het kielzog Veldleeuwerik, Patrijs, Kwartelkoning en nog wel een paar soorten, kan gelden als symbool voor een karakteristiek, maar helaas verdwijnend Nederlands cultuurlandschap. Toegegeven, het eerste argument is subjectief. Maar koerstert niet iedere vogelaar zijn rijtje voorkeursoorten? Degenen die twijfelen aan deze hulde aan de 'grauwe kiek', nodig ik uit op een mooie dag eind-mei af te reizen naar Het Oldambt in Noordoost-Groningen. U gaat dan naar de graanrepubliek, naar het hart van het grauwe kiekenland. Een land van lange lijnen, waarin ver weg in de ruimte horizons samenkomen. Niet onwaarschijnlijk ergens in dat wijde land Ben Koks te

ontmoeten, al dan niet vergezeld door zijn rechterhand Erik Visser. U wordt dan onthaald op een gloedvol betoog over de schoonheid van het ruime polderland en over 'pygargus', de wetenschappelijke naam van de Grauwe Kiekendief. Ben zal u inprenten dat zonder bezit van geduld, pygargus moeilijk te zien zal zijn. Daarna volgen pakkende verhalen over boeren, loonwerkers, nestenzoekers en medewerkers van de Drogerij BV Oldambt, kortom het team geëngageerde vrijwilligers dat sinds 1990 ervoor zorgt dat pygargus het in Noordoost-Groningen redt. Dit door hem opgerichte netwerk reikt inmiddels tot over de oostgrens en kreeg wortels in de politiek. Daarna voert Ben u zo'n polder in. Rondom een onbegrensde gezichtseinder, met daarin kavels wintertarwe of luzerne van een omvang die u tot dusver in het benepen bemeten vaderland niet voor mogelijk had gehouden. Hij zal u vertellen dat in de zich voor uw voeten uitstreckende kavel,

pygargus op eieren zit. Daarna begint het wachten. Vroeg of laat komt het mannetje aan. Van ver. Het wijfje komt omhoog uit de akker en er volgt prooioverdracht, een tafereel dat voor altijd zal blijven. Na die ervaring bent u 'pygargofiel'. Terugreizend naar het deel van onze natie waar u woont en waar per definitie minder ruimte is als in Het Oldambt, zullen twee beelden het netvlies beheersen: die adembenemend fraaie Grauwe Kiekendieven met hun dansende vlindervlucht. En de massieve gestalte van hun pleitbezorger, staande in de wijde ruimte van zijn geliefde polderland: Ben Koks. In het gezegende Noordoost-Nederland woont en werkt nog iemand die zijn naam wist te verbinden aan die van een roofvogel. Dat is Rob Bijlsma. Diens roofvogel is de Wespendif. Ben Koks en Rob Bijlsma; overeenkomsten en tegenstellingen. Beiden wonen in dezelfde hoek van de natie, zo ver mogelijk verwijderd van de idioterie van de Randstad. Beiden zijn autodidact en koesteren een passie voor een roofvogel. Die van Koks bewoont het wijde polderland. Die van Bijlsma het bos. Beiden verdedigen met verve het type landschap waarin ze graag werken. Tot de genoeglijke zaken van ornithologische samenkomsten behoren de disputen tussen Rob en Ben over de kwaliteiten van bos respectievelijk polderland, waarbij ieder zich quasi laatdunkend uitlaat over de voorkeur van de opponent. Het door beiden geprefereerde biotoop is hen fysiek aan te zien. Want moeilijk is te geloven dat Ben Koks erin slaagt zich onhoorbaar door een woud voort te bewegen. Rob kan dat ongetwijfeld wèl. Uren breng hij door in boomtoppen, speurend naar roofvogels, een inzichtverruimende aanpak. Daar staat tegenover de verwachting dat bij een windkracht tien, Ben in het centrum van de Carel Coenraad polder langer op de been zal blijven dan Rob, die ik in staat acht zichzelf zelfs achter of in een eenjarige eik te verbergen. Maar wellicht gaan deze veronderstellingen te ver. Op Sachalin, in gezelschap van onze gids Vittalli Nechaev, groeide ons minderwaardigheidscomplex hevig. Daar waar wij, Nederlandse polderjongens, moeizaam en zeer hoorbaar door het zware boreale woud ploeterden, ging Vittalli voort als een lichtvoetige schim, plotseling, snel en onhoorbaar verschijnend en verdwijnend. Echter, ook in het biotoop dat wij, wat aanmatigend, als onze specialiteit be-

schouwden, bleef hij ons de baas. Op de slikvlakten van de Anivabaai ontdekte Vittalli, slechts gewapend met een verrekijker met een bouwjaar van ver vóór de Eerste Wereldoorlog, tussen de honderden Roodkeelstrandlopers in een oogwenk die paar Lepelbekstrandlopers. Terug naar Rob Bijlsma en Ben Koks. Mocht ergens in dit land ooit een galerij komen met borstbeelden van vogelaars die zich faam verwierven door onderzoek naar, bescherming van en kennis over een bepaalde soort, dan verdienen beiden daarin met Wespendif respectievelijk Grauwe Kiekendief een ereplaats. En hopelijk zal Ben Koks zich altijd de woorden blijven herinneren van Menno Zijlstra. Toen Ben en de zijnen hun moeizaam bevochten eerste successen boekten met de nestbescherming van pygargus in de uitgestrekte akkers van Het Oldambt sprak Menno: 'Ben, daar kom je nooit meer vanaf'. Laat dat zo gebeuren. Want een Nederland zonder Grauwe Kiekendieven zou inderdaad armer zijn. .